



AJUNTAMENT DEL MASNOU

EXPOSICIÓ

El Masnou del mestre Millet

Del 31 de març al 8 de juny de 2017

Local de Gent del Masnou

CATÀLEG

A charcoal or pencil drawing of a man with a mustache, looking slightly to the left. He is wearing a dark, textured jacket over a white shirt with a high collar. The background is a textured blue.

150è
ANIVERSARI
DEL NAIXEMENT
DEL MESTRE
LLUÍS MILLET
I PAGÈS

ACTES COMMEMORATIUS

Març-desembre 2017

Divendres 31 de març,
**INAUGURACIÓ DE LES
EXPOSICIONS INSTITUCIONALS**

19 h / Casa de Cultura
Pg. de Prat de la Riba, 16

***Lluís Millet i Pagès, una vida i
els seus anhels***

Del 31 de març al 21 de maig

Exposició del Centre de Documentació de l'Orfeó Català.

Horaris: de dimarts a divendres, de 16 a 20 h / Dissabtes, de
10 a 14 h i de 16 a 20 h / Diumenges i festius, de 10 a 14 h.

19.30 h / Gent del Masnou
c. del Dr. Josep Agell, 7

El Masnou del mestre Millet

Del 31 de març al 8 de juny

Exposició de producció pròpia de l'Ajuntament amb la col·la-
boració de Gent del Masnou.

Horaris: de dilluns a dissabte, de 18 h a 20.30 h / Festius i
diumenges tancat.



Ajuntament del Masnou



Diputació
Barcelona

www.elmasnou.cat

El Masnou del mestre Millet

Enguany es commemora el 150è aniversari del naixement al Masnou de Lluís Millet i Pagès, una figura compromesa amb el país i la cultura.

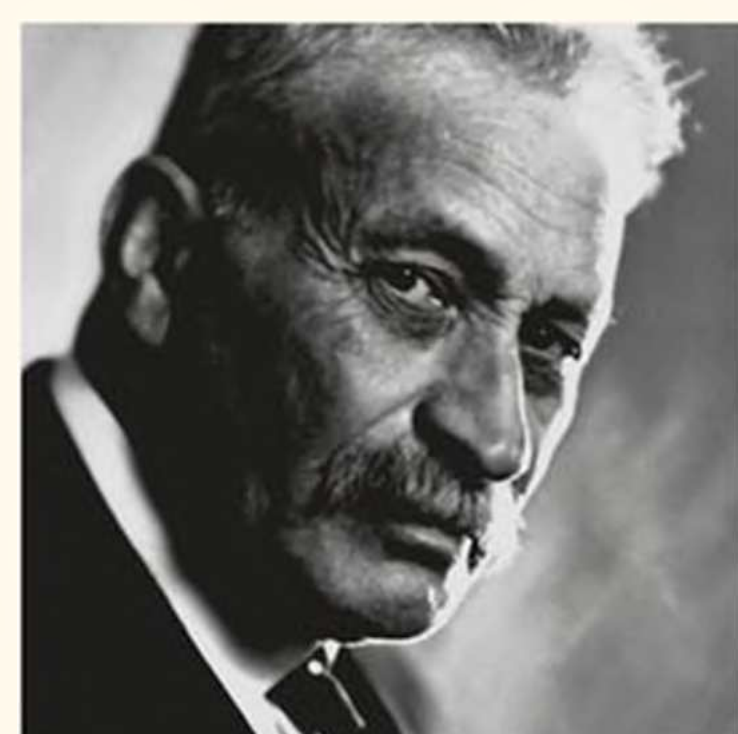
Millet és un masnoví il·lustre: músic i fundador de l'Orfeó Català l'any 1891, autor del *Cant de la Senyera* el 1896, director de la *Revista Musical Catalana* el 1904 i impulsor del Palau de la Música Catalana el 1905.

A més, va ser un gran divulgador de l'ensenyament de la música popular i el cant coral.



Dedicatòria d'Antoni Gaudí al *Llibre d'or de l'Orfeó Català*, 1922. Arxiu històric de l'Orfeó Català. Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC)

150è
ANIVERSARI
DEL NAIXEMENT
DEL MESTRE
LLUÍS MILLET
I PAGÈS





Una societat dinàmica



Recreació històrica en 3D de la façana marítima del Masnou de mitjan segle XIX, 2014. Josep R. Casals. Museu Municipal de Nàutica del Masnou



Recreació històrica en 3D de les drassanes del Masnou de mitjan segle XIX, 2014. Josep R. Casals. Museu Municipal de Nàutica del Masnou



Lluís Millet i Pagès i la família d'Antoni Pérez Moya a la platja del Masnou, 1923. Autor desconegut. Fons Lluís Millet i Pagès i Lluís M. Millet i Millet. Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC)

El Masnou de la segona meitat del segle XIX és un municipi nou de trinca que és fruit de la segregació dels barris mariners de les parròquies de Sant Martí de Teià i de Sant Feliu d'Alella.

Aleshores, la vila supera els 4.000 habitants i protagonitza un important desenvolupament social i econòmic esperonat pel comerç transatlàntic. Bona part dels oficis hi tenen relació directa o indirecta: boters, serradors, corders, mestres d'aixa, calafats i mariners. L'activitat mercantil és afavorida pel Col·legi del Comerç que dirigeix el professor Francesc Flos i Calcat, així com per l'escola de pilots dels mestres Villà.

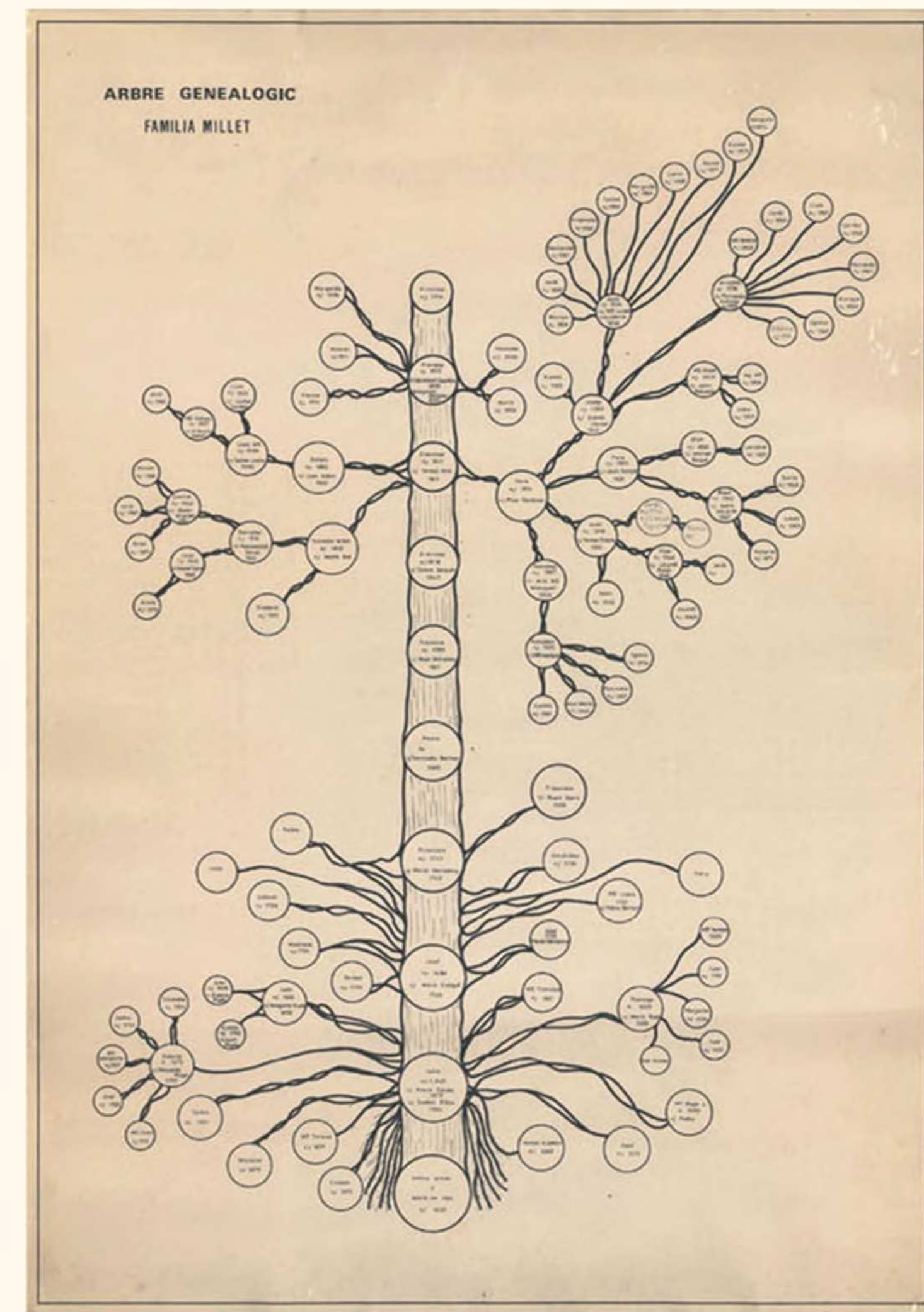
A les drassanes masnovines es construeixen vaixells de tota mena: pollacres, bergantins i corbetes. En paraules de Victor Balaguer, el Masnou esdevé una "república de marins" amb una nòmina de prop de 800 capitans amb cognoms il·lustres com Estapé, Fàbregas, Ferrer, Isern, Maristany, Millet, Pagès i Sensat, entre d'altres.

A aquest dinamisme hi contribueix també l'entrada en servei, l'any 1848, del ferrocarril entre Mataró i Barcelona, amb parades al Masnou i Ocata. El nou mitjà de transport afavoreix el tràfic de mercaderies i és clau en la generalització del fenomen de l'estiuig a les poblacions del Maresme per part de les classes acabalades de Barcelona.

En aquell moment, la contrada compresa entre el Besòs i la Tordera és anomenada la Costa de Llevant i tota ella viu "de cara al sol i la mar blava". Lluís Millet hi veu un joiell curull de pobles "de llargs carrers assolellats de cases encantades a la remor bressolant de les onades" i li posa la seva pròpia banda sonora:

"La música de la Costa de Llevant hauria de tenir un serenitat tota salabrosa [...] Hauria de tenir l'alegria dels tarongers fruitats, i la puresa blanca dels ametllers florits, i la patriarcal vetustat del garrofer centenari".

Del timó a la batuta



Arbre genealògic de la família Millet de cal Xiquet, s. XIX. Donació fons Lluís Millet i Pagès. Arxiu Històric Municipal



Dolors Millet amb el seu fill Lluís M. en braços, c. 1906. Autor desconegut. Fons Lluís Millet i Pagès i Lluís M. Millet i Millet. Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC)

La nissaga Millet és originària de l'antic bisbat de Comenge, a Gascunya; mentre que el cognom Pagès procedeix del Rosselló. El 1664 trobem documentat el casament entre Joan Millet i Isabel Elies a la parròquia de Sant Martí de Teià. D'aquell immigrant gascó, que enviuda i s'esposa en segones núpcies amb Paula Carles, de Premià, deriven les quinze branques familiars que trobem instal·lades al Masnou el segle XIX. Entre totes van donar més de 50 capitans.

Aquest és el destí que Lluís Millet i Pagès té reservat, com l'avi, el pare i bona part dels germans. En *Titit de cal Xiquet* és el petit de sis xicots. Neix el 1867 a la casa que Salvador Millet i Estapé havia fet edificar el 1858 al carrer del *Lavadero*, prop de l'església de Sant Pere, però la inestabilitat causada per la tercera guerra carlina (1872-1876) els obliga a traslladar-se a Barcelona, on, d'altra banda, hi ha fondejat el vaixell insignia de la família: la goleta-pollacra *Araucana*.

A partir d'aquí, tot canvia. A ciutat sent la vocació musical i la missió espiritual de recuperar i prestigiar el cançoner religiós de caire popular. De jove, pren classes amb el mestre Felip Pedrell i ven solfes en una botiga de partitures i instruments, però el seu entorn no ho veu clar: «si no es vol embarcar, almenys que es deixi de romanços i estudiï números».

Al Masnou només hi estiuaja, però s'hi sent vinculat i compra la casa pairal als seus germans. També hi troba l'amor. El 1900 es casa amb la Dolors Millet i Villà de cal Xec. Ell té 33 anys, i ella, 18. Tenen tan sols un fill, igualment anomenat Lluís, que també serà director de l'Orfeó Català. Un any després de la naixença, mor la mare i una fidel serventa, Albina Amigó, cuida de l'infant. La seva influència i abnegació són decisives per a pare i fill.



Retrat de Lluís M. Millet i Millet de nen, 1911-1914. Autor desconegut. Fons Lluís Millet i Pagès i Lluís M. Millet i Millet. Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC)



Anotació de casament entre Joan Millet i Isabel Elies, 1664. Llibre d'esponsalsicis de 1583 a 1586 i de 1590 a 1671. Arxiu Parroquial de Sant Martí de Teià

Retrat de nuvis de Lluís Millet i Pagès i Dolors Millet i Villà, 1900. Napoleón. Fons Lluís Millet i Pagès i Lluís M. Millet i Millet. Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC)

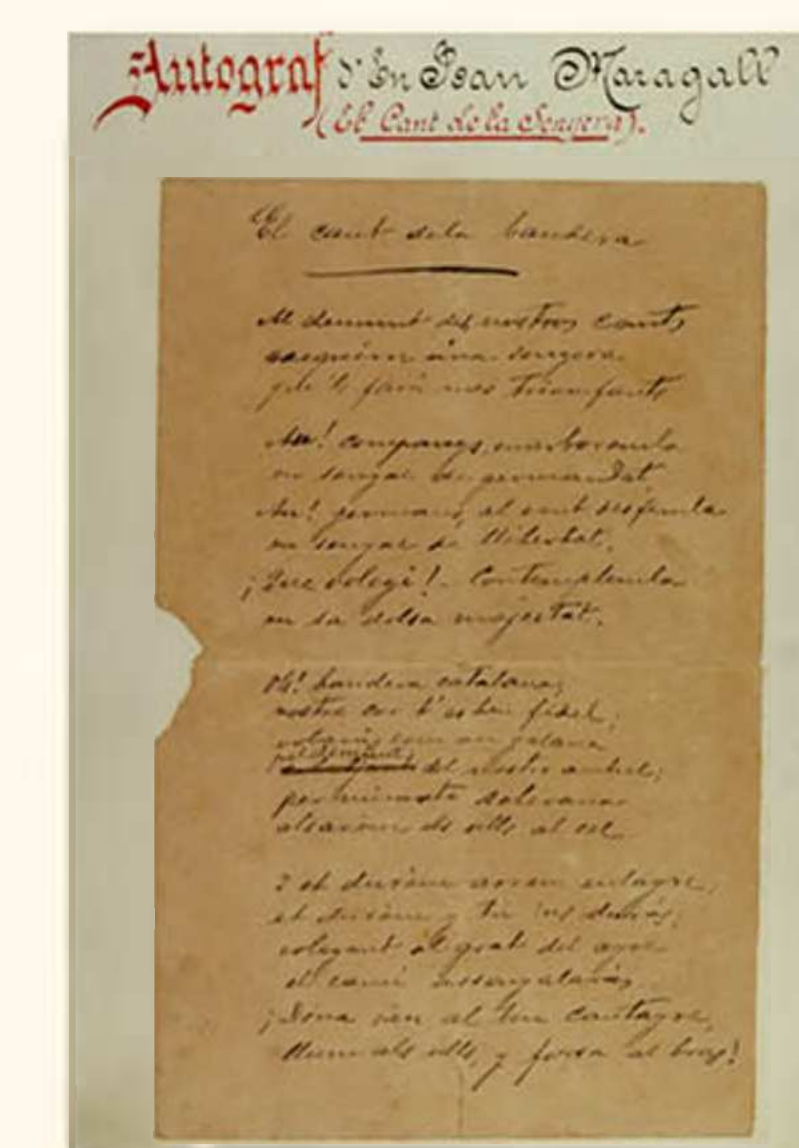
Símbol vivent del catalanisme



Lluís Millet, director de l'Orfeó Català, en una làmina de Flos i Calcat, c. 1896. Fons fotogràfic del Palau de la Música Catalana. Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC)



Plaça de la Llibertat, c. 1920. Thomas. Arxiu Històric Municipal, 11756



Lletra manuscrita del Cant de la Senyera. Joan Maragall. Llibre d'or de l'Orfeó Català, 1918. Arxiu històric de l'Orfeó Català. Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC)



Partitura manuscrita del Cant de la Senyera. Lluís Millet i Pagès. Llibre d'or de l'Orfeó Català, 1918. Arxiu històric de l'Orfeó Català. Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC)



Enterrament de Lluís Millet i Pagès a Barcelona, 9 de desembre de 1941. Autor desconegut. Fons Lluís Millet i Pagès i Lluís M. Millet i Millet. Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC)

Lluís Millet és un home de la Renaixença: ideològicament conservador, paternalista i jeràrquic en l'aspecte social, i rigorós i perfeccionista en l'artístic i professional. El seu pensament descansa sobre tres pilars: la catalanitat, la tradició religiosa i la recuperació del cant coral popular com a base i essència d'una escola nacional de música.

En la seva obra, el "tríptic radiant de Pàtria, Fe i Amor" es cavalca pertot. Tot i estar proper a la Unió Catalanista i més tard a la Lliga d'Enric Prat de la Riba i Francesc Cambó, Millet roman fidel al catalanisme gairebé místic de les Bases de Manresa que predica la germanor de tots els catalans en la llengua i la fe.

D'aquest ideal i de la seva amistat amb el poeta Joan Maragall, amb qui comparteix estades al Montseny, neix el *Cant de la Senyera*, convertida en l'himne oficial de Catalunya cada cop que són prohibits *Els Segadors*.

El 1897, el masnoví Antoni Sunyol i Pla promou un acte de suport a la revolta contra els turcs a Creta i a favor de l'annexió de l'illa a Grècia en què actua l'Orfeó Català per decisió expressa del president i el director, els germans Joan i Lluís Millet. *El Missatge dels catalans al rei dels hel·lens* diu així: "Si Catalunya tingués vot en lo concert de pobles ara més que may se posaria de la vostra banda; que massa ha tingut de saber, per desgràcia nostra, lo que es una dominació estranya, per a no aburrir-la sempre més y a tot arreu ahont sia, tant si ve de turchs com de cristians".

Després dels anys pletòrics de la Mancomunitat arriben la dictadura de Primo de Rivera i la Segona República. Per als militars, Millet és massa catalanista, i per a les esquerres, massa clerical i tradicionalista, així que s'adapta a les circumstàncies imbuït en el seu món de relacions epistolars i de recerca, composició i direcció musical.

L'esclat de la Guerra Civil el duu al Masnou fugint del brogit de la ciutat i, més tard, també dels bombardejos. Aquí topa amb els incontrolats. El juliol de 1936 "surta al terrat i, en veure l'església en flames, aixeca el puny i maleeix els incendiaris. Està disposat a enfrontar-s'hi", però el seu fill li ho impedeix tancant-lo a casa amb pany i clau.

Amb la victòria del general Franco, les noves autoritats organitzen una audició al Palau de la Música que s'obre amb la interpretació de l'himne falangista *Cara al sol* i que Millet dirigeix amb els braços immòbils. Un cop comès aquest oprobí, el règim bandeja l'Orfeó de l'esfera pública fins a 1946. Entremig es produeix la mort del mestre, el 1941, coincidint amb el cinquantè aniversari de la fundació de l'entitat.

1912. Fundació de l'Orfeó de la Catequística. Setena actuació de l'Orfeó Català al Masnou



1917. Fundació de l'associació nacionalista Gent de Masnou

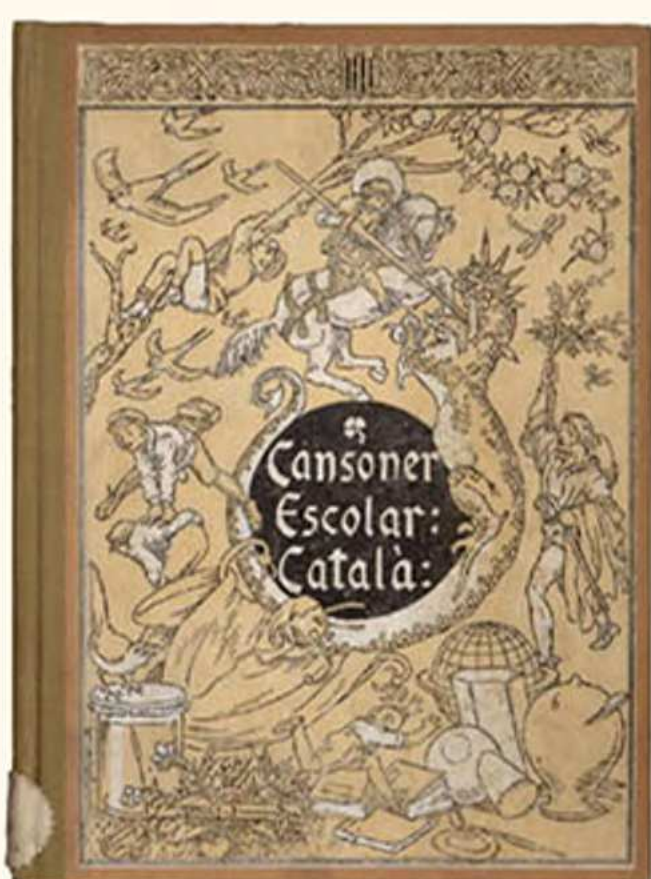
1918. Vuitena actuació de l'Orfeó Català al Masnou



1925. Clausura de l'Orfeó

El llegat masnoví

Cançoner Escolar Català, 1918. Francesc Flos i Calcat. Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC)



Actuació davant l'Ajuntament del Masnou, 30 de juny de 1918. Autor desconegut. Fons fotogràfic de l'Orfeó Català. Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC)



Retrat de la família Millet amb la família d'Antoni Pérez Moya a l'eixida de la casa del Masnou, 1923. Autor desconegut. Fons Lluís Millet i Pagès i Lluís M. Millet i Millet. Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC)



Lluís Millet i Pagès dinant amb la família d'Antoni Pérez Moya a la casa del Masnou, 1923. Autor desconegut. Fons Lluís Millet i Pagès i Lluís M. Millet i Millet. Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC)



Lluís Millet i Pagès amb els seus alumnes, c. 1900. Donació fons Lluís Millet i Pagès. Arxiu Històric Municipal

Com a hereu intel·lectual de Josep Anselm Clavé, la *missió* de Millet és propagar la música del poble i per al poble, de manera que ben aviat obté la benedicció i veneració del gran públic.

A aquest fet contribueixen decisivament les coneixences personals i el suport financer del seu germà Joan, que presideix l'Orfeó de 1893 a 1902 i li'n dóna una nova orientació que el porta a actuar per tot Catalunya.

Aviat la seva persona es confon amb l'Orfeó, i tots dos -músic i institució- són coneguts i estimats arreu. També a l'estranger. El seu exemple inspira l'emigrant masnoví Enric Botey i Puig, primer president de l'Orfeó Català de Mèxic, l'any 1906. Amb la figura de Millet passa el mateix que amb mossèn Cinto Verdaguer, amb qui compon el *Cançoner escolar* del col·legi Sant Jordi fundat el 1898 per Flos i Calcat a Barcelona: el primer on s'implanta l'ensenyament en català.

Al Masnou, recull la tradició oral de dues cançons: el Cant dels ocells que el mestre hauria sentit per boca de la seva dida Griselda, i el rosari que les dones de la vila cantaven el dia de sant Antoni de Pàdua mentre feien puntes de coixí.

Si el Masnou viu llavors una incipient vida musical no és pròpiament perquè Millet en sigui el dinamitzador, però hi col·labora per dues vies. D'una banda, facilitant les actuacions a la vila de l'Orfeó Català i d'amics i deixebles seus com els músics Enric Granados i Antoni Pérez Moya, la cantant Conxita Badia o la pianista Maria Canals. I de l'altra, prestant suport a expressions culturals com les caramelles, les sardanes i les societats corals. El 1912 impulsa l'Orfeó de la Catequística, que té el seu amic Josep Pujadas Truch com a president, i el 1929 dóna suport a una nova associació d'Amants de la sardana. També col·labora amb els compositors locals Jaume Sampera, Grau Maristany, Felicià Maresma, Silveri Fàbregas i Martí Cabús.



La família de Lluís Millet i Pagès amb Maria Canals i el masnoví Jaume Sampera a la Conreria, 1935. Autor desconegut. Fons Maria Canals i Rossend Llates. Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC)



1928. Fundació de l'Orfeó Masnovi

1928-1929. Fundació de l'associació Amants de les sardanes

1936-1939. Lluís Millet es trasllada al Masnou



1937. La Generalitat intervé l'Orfeó per garantir la salvaguarda del Palau

1939. Darrera audició del mestre al Palau de la Música

1941. Mort de Lluís Millet

Record i homenatge

L'Orfeó Català després d'una actuació al Casino del Masnou, 1898-1910. Autor desconegut. Fons Lluís Millet i Pagès i Lluís M. Millet i Millet. Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC)



Descobriment de la làpida que dona el nom de Lluís Millet al carrer del Masnou on hi ha la casa en la qual nasqué el mestre, 30 de juny de 1918. Autor desconegut. Fons fotogràfic de l'Orfeó Català. Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC)



Diada d'homenatge a Lluís Millet i Pagès al Masnou. Descobriment d'una làpida commemorativa a la seva casa nadiua, 23 d'abril de 1967. Autor desconegut. Fons Lluís Millet i Pagès i Lluís M. Millet i Millet. Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC)



Inauguració del parc de Lluís Millet i Pagès al Masnou, 1977. Autor desconegut. Fons Lluís Millet i Pagès i Lluís M. Millet i Millet. Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CEDOC)

Lluís Millet deixà escrit que "la pretensió de l'artista a ésser universal amaga sempre la impotència d'ésser conegut a casa seva". No és el seu cas. El mestre és profeta a la seva terra, i des de ben d'hora.

El 1897 el Casino de Masnou i el Centre Coral Unió Masnouenca el nomenen soci honorari i rep el reconeixement del seu poble cada cop que hi sojorna. L'alcalde Pau Estapé i Maristany l'acull a casa seva i l'Ajuntament en ple li obre les portes i li ofrena una corona de plata gravada. Més endavant li lliura la clau de la vila.

Les atencions són mútues i l'Orfeó correspon estrenant *La Bandera Catalana* i traient per primer cop del Palau el penó de l'entitat. Tot això s'esdevé el tercer agost consecutiu que els cantaires actuen al teatre del Circ, on ara hi ha La Calàndria. I encara oferiran cinc gales més en vida del mestre Millet: una al Circ, una altra a la torre Amat i tres al Casino els anys 1899, 1902, 1910, 1912 i 1918, respectivament. En aquesta darrera data es dona el seu nom al carrer on va néixer.

Cal interpretar també com un homenatge cada cop que el Masnou el convida a dirigir el *Cant de la Senyera*, com succeeix la tarda de l'Onze de Setembre de 1927. Estant prohibides per la dictadura les concentracions davant l'estàtua de Rafael Casanova a Barcelona, el teatre del Casino acull un recital de l'Orfeó Atlàntida d'Hostafrancs. Entre el públic hi ha el mestre Millet, al qual se sol·licita que pugi al faristol per aclamació unànime del públic. L'aplaudiment és apoteòsic.

Després de no poder-ho fer en les visites prèvies de l'Orfeó del 1947 i el 1957, el *Cant de la Senyera* es torna a entonar el 1967 coincidint amb els actes del seu nomenament com a fill predilecte i la col·locació d'una placa commemorativa a la façana de la casa pairal.

El 1977 té lloc la inauguració dels jardins presidits pel monument en honor seu que hi ha a l'avinguda de Cusí i Fortunet i se celebra un concert a l'església en què el fill, Lluís Millet i Millet, cedeix la batuta de la direcció de l'Orfeó a la tercera generació de la nissaga, el nét Lluís Millet i Loras.

Finalment, el curs 1978-1979 entra en funcionament l'escola Lluís Millet, situada al barri del Bell Resguard. D'aquesta manera es compleix una voluntat expressada el 1937 per l'Ajuntament del Masnou.